

UDC 339.1:339.9:658.81

JEL Classification: P33, F15, F68

ПРОБЛЕМИ ТА ПОТЕНЦІЙНІ МОЖЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

А.С. Завербний, к.е.н., доц.

Національний університет «Львівська політехніка», Львів, Україна

Завербний А.С. Проблеми та потенційні можливості формування політики у системі управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств в умовах євроінтеграції.

Стаття присвячена методичним засадам формування політики у системі управління зовнішньоекономічною діяльністю українських підприємств. В роботі визначено сутність та роль політики у системі управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств в умовах євроінтеграції. Розглянуто методичні засади формування цінової політики, політики реагування на ризики у системі управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств, проаналізовано роль євроінтеграції для розвитку зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств, проаналізовано динаміку структури зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. В статті визначено фактори, що впливають на процес формування політик в системі управління зовнішньоекономічною діяльністю українських підприємств.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, система управління зовнішньоекономічною діяльністю, політика зовнішньоекономічної діяльності підприємства, євроінтеграція

Завербний А.С. Проблемы и потенциальные возможности формирования политики в системе управления внешнеэкономической деятельностью предприятий в условиях евро интеграции.

Статья посвящена методическим принципам формирования политики в системе управления внешнеэкономической деятельностью украинских предприятий. В работе определено сущность и роль политики в системе управления внешнеэкономической деятельностью предприятий в условиях евроинтеграции. Рассмотрены методические принципы формирования ценовой политики, политики реагирования, на риски в системе управления внешнеэкономической деятельностью предприятий, проанализирована роль евроинтеграции для развития внешнеэкономической деятельности украинских предприятий, проанализирована динамика структуры внешнеэкономической деятельности предприятий Украины. В статье определены факторы, которые влияют на процесс формирования политик в системе управления внешнеэкономической деятельностью украинских предприятий.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, система управления внешнеэкономической деятельностью, политика внешнеэкономической деятельности предприятия, евроинтеграция

Zavernyj A.S. Problems and potential possibilities of forming the policy in control system by foreign economic activity of enterprises in the conditions of Euro integration.

The article is devoted to methodical principles of forming the policy in control system by foreign economic activity of the Ukrainian enterprises. In-process certainly essence and role of policy in control system by foreign economic activity of enterprises in the conditions of Euro integration. Methodical principles of forming the price policy, politicians of reacting, are considered, on risks in control system by foreign economic activity of enterprises, the role of Euro integration for development of foreign economic activity of the Ukrainian enterprises is analysed, the dynamics of structure of foreign economic activity of enterprises of Ukraine is analyzed. In the article certainly factors which influence on the process of forming politician in control system by foreign economic activity of the Ukrainian enterprises.

Keywords: foreign economic activity, control system by foreign economic activity, policy of foreign economic activity of enterprise, Euro integration

Зовнішньоекономічна діяльність для українських підприємств стає важливим фактором їх подальшого розвитку в умовах євроінтеграції, а її здійснення, розширення сприятиме підвищенню рівня економічного стабілізування, розвитку нашої країни. Практично жодна галузь розвинених країн не функціонує поза сферою зовнішньоекономічної діяльності [1]. Ефективні міжнародні економічні відносини на рівні держави, та зовнішньоекономічна діяльність на рівні суб'єктів господарювання спрямовується на забезпечення національних інтересів, підвищення рівня безпеки. Все це відбувається за умови підтримання митного, взаємовигідного співробітництва за світовими нормами, правилами тощо.

Тому дослідження систему управління зовнішньоекономічною діяльністю українських підприємств є надзвичайно актуальною.

На рівні держави регулювання зовнішньоекономічної діяльності здійснюється Верховною Радою України. До її компетенції належить, зокрема, затвердження головних напрямків зовнішньоекономічної політики України [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Система управління зовнішньоекономічною діяльністю була розглянута у дослідженнях зарубіжних економістів-науковців, таих як Й. Беккер, Т. Бонома, Г. Вайс, Е. Вебстер, Ю. Вісмайер, А. Германнс, С. Дуглас, Ф. Котлер, Г. Майер, С. Мюллер, М. Портер, П. Россон, К. Ховард, Р. Хюненберг та ін. [3].

Управління зовнішньоекономічною діяльністю також опрацьоване українськими фахівцями, таким як В. Губенко, П. Кредісов, О. Кузьмін, О. Мельник, А. Фатенок-Ткачук, А. Яковлев та ін.

Однак, не дивлячись на широке висвітлювання, дослідження системи управління (менеджменту) зовнішньоекономічної діяльності підприємств дещо поза увагою і менш висвітленими залишаються складові планування зовнішньоекономічної діяльності підприємств, серед яких важливим елементом в умовах динамічності розвитку міжнародних відносин, євроінтеграції економіки країни виступає зовнішньоекономічна політика підприємства.

Метою статті є розгляд, аналізування складової системи управління зовнішньоекономічною

діяльністю підприємств – політики, особливостей її формування за умов євроінтеграції, висунення певних пропозицій для вдосконалення системи управління зовнішньоекономічною діяльністю українських підприємств, зокрема функції планування зовнішньоекономічної діяльності.

Методологічною базою нашого дослідження виступають праці українських та зарубіжних вчених, присвячені системі управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств. Дослідження проводилося із використанням наступних методів: структурно-логічний, семантичне аналізування для упорядкування термінології системи управління зовнішньоекономічною діяльністю, політики тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження

Управління (менеджмент) зовнішньоекономічної діяльності підприємств володіє рисами, які притаманні і обумовлюються саме особливостями об'єкту господарської (зовнішньоекономічної) діяльності. Мова йде про те, що управління господарською (зовнішньоекономічною) діяльністю підприємства відбувається у зовнішній сфері, на міжнародному рівні. При цьому відбувається охоплення значно більшого ніж при внутрішній діяльності територіального простору (постає потреба в необхідності врахування різних додаткових особливостей: кліматичних, тимчасових, політичних та ін. В процесі зовнішньоекономічної діяльності участь беруть, як правило, більше суб'єктів господарювання. Вони функціонують за відмінних політичних, соціальних, економічних, правових, культурних та інших умов. У здійсненні зовнішньоекономічної діяльності крім самих підприємств беруть участь їх держави (що теж різняться політикою ведення міжнародних економічних зв'язків, стратегіями у сфері зовнішньоекономічної діяльності, важелями регулювання і впливу на дану сферу діяльності. На міжнародному рівні також застосовуються міждержавні інструменти, засоби впливу, регулювання зовнішньоторговельних, інших відносин між господарюючими суб'єктами цих країн.

В основному при вивченні, дослідженні системи управління (менеджменту) зовнішньоекономічної діяльності акцент робиться на процес її планування, організування (досить часто зустрічається термін «організація», однак він не є правильним, оскільки динамічність функції полягає саме в організуванні, а не статичній організації), мотивування і контролювання.

При чому, при аналізуванні часткової функції «планування зовнішньоекономічної діяльності» не розглядається процес формування політики зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Одним із перспективних напрямків розвитку зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств виступає євроінтеграція.

Для нашої держави підписання Угоди про асоціацію з ЄС є визначальними і надзвичайно важливим кроком. Перш за все це сприятиме

подальшому інтегруванню України у світовий економічний (та й не тільки) простір. Успішний процес інтегрування може бути забезпеченим лише шляхом позитивних зрушень, реформуванні структури національної економіки.

Як показує дослідження, станом на 2017 рік, спостерігається низький рівень виробничо-технологічних зв'язків із країнами ЄС. Основну структуру експорту складають сировина, продукція із досить низьким рівнем оброблення. На противагу ж цього, до України з країн ЄС імпортується, як правило кінцева, готова продукція, яка володіє більш високою доданою вартістю. Тобто, для України важливим є не лише розширення доступу до ринків країн ЄС, але і потужне використання можливостей, згідно із Угодою, щодо подальшого реформування національної економіки, підвищення рівня її конкурентоспроможності, збільшити обсяги експорту українських високотехнологічних товарів. Ще одним важливим напрямком є забезпечення включення деяких видів діяльності української економіки у технологічні ланцюги промислового виробництва країн ЄС, з метою інтенсивного реалізування нових промислових стратегій.

Ще Угодою передбачається поглиблення співробітництва за рахунок залучення суб'єктів господарювання України до спільних науково-дослідних, комунікаційно-інформаційних проектів (передбачено розділами Угоди IV та V). А оскільки порівняно науково-технічний потенціал розвитку економіки нашої країни є високим, то можна прогнозувати потенційне середньострокове зростання українського експорту деяких видів високотехнологічних товарів, послуг [4].

Зокрема, сума міжнародної технічної допомоги від ЄС для України станом на 2017 р. сягає понад 3,5 млрд. євро. Доцільно зазначити основні історичні етапи підписання Угоди про Асоціацію України та Європейського Союзу. Для заміни Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами [5] Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [6] переговори між Україною та ЄС розпочалися ще у березні 2007 року згідно із «Планом дій Україна-ЄС». Вже у вересні 2008 р. на саміті у Франції (м. Париж) було досягнуто домовленості про назву нової угоди («Угода про асоціацію»). Далі протягом 2007-2012 рр. відбувся аж 21 раунд переговорів.

Хоча 19 грудня 2011 р. на Саміті Україна – ЄС було оголошено завершення переговорів про асоціацію, але лише після Революції гідності 21 березня 2014 р. було підписано політичну частину, а 27 червня 2014 р. – її економічну частину. Тобто процес ратифікації був досить довготривалим (майже 10 років), 1 вересня 2017 р. Угода про асоціацію між Україною та ЄС у повному обсязі набула чинності [6].

Завдяки підписанню економічної частини Угоди торгівлі України з країнами ЄС становила у 2017 р. 41,1% від загального обсягу зовнішньої торгівлі, за I півріччя 2017 року, порівнюючи з аналогічним періодом 2016 р., експорт з України товарів (послуг) в ЄС зріс на 22,8% і склав 9,4 млрд доларів США [6].

Перед тим, як досліджувати політику як один із елементів системи управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства (що, як правило, відноситься до процесу планування, контролювання і регулювання цієї діяльності), як одну із основних складових її економічної політики підприємства, потрібно визначитися із трактуванням цього поняття, терміну («політика») його семантичних особливостях.

Оскільки, не дивлячись на важливість даної складової стратегічного планування зовнішньоекономічної діяльності підприємства, як однієї зі складових (часткової функції) менеджменту (управління), дане поняття досі немає чіткого трактування в наукових дослідженнях.

Функція планування в системі управління виступає однією із головних, першочергових до застосування, центральних, загальних функцій, що визначає кінцеві результати енергетичної, виробничої, фінансової, економічної, в т. ч. зовнішньоекономічної, міжнародної, соціальної, інвестиційної чи будь-якого іншого виду діяльності. Саме під час реалізування процесу планування визначаються основні напрямки розвитку країни, регіонів, підприємств тощо.

Як показав проведений нами детальний огляд літературних джерел за проблемою, семантичне значення поняття «політика» є досить давнім термінологічним визначенням планування діяльності, зокрема при розробленні стратегій (в тому числі й зовнішньоекономічних). Цей термін використовувався при описі різноманітних правил / процедур щодо управління ситуаціями, які мають здатність повторюватися, при чому неможливим є встановлення часового проміжку даного повторення тої чи іншої ситуації [7].

Якщо поставити ціллю визначення «народження» терміну «політика», то дане поняття поширилося досить давно – ще під впливом однойменного трактату Арістотеля – «Політика». Зміст трактату полягає в узагальненні проблем розвитку давньогрецьких держав (їх правлінь/урядів) [8].

Узагальнюючи, можна констатувати, що в найширшому розумінні під поняттям «політика» розуміють конкретну частину, або комплексну програму (її напрямком) діяльності організації (підприємства), сукупність інструментів (засобів, методів, способів) для реалізування чітких стратегічних інтересів з метою досягнення конкретних основних цілей (мети) визначених суб'єктом даного політичного процесу в соціальному середовищі певного типу. Також «політикою» прийнято позначати процес

прийняття управлінських рішень, а також поведінку в суспільно-державних установах тощо.

Стосовно зовнішньоекономічної політики підприємства, то тут йдеться про події, які часто повторюються, але невідомим є час (період) наступної їх появи. Тому економічно недоцільно кожного разу заново вирішувати як чинити у аналогічній ситуації, для цього завчасно (наперед) створюються процедури, які чітко визначають як потрібно реагувати на ту чи інакшу подію. Варто викласти письмово відповідну політику та порядок (процедуру) її здійснення. Вище керівництво підприємства завчасно приймаючи певні зважені та обґрунтовані рішення створює тим самим модель поведінки для нижчих рівнів управління, що дозволяє отримати економію на управлінні в подібних ситуаціях та забезпечити виконання необхідних дій [7].

Згідно із визначенням І. Ансофа під терміном «політика» розуміються встановлені завчасно (наперед) можливі розв'язання проблем за умов ризиковості/невизначеності, але тільки у певних випадках. Це стосується лише випадків, які повторюються регулярно, але не відомим є конкретний час настання. А тому управлінці низової ланки, чітко знаючи політику (зокрема й у сфері зовнішньоекономічної діяльності, наприклад зміна курсу гривні щодо провідних світових валют тощо) у визначених сферах діяльності, можуть самостійно та головне негайно приймати рішення без додаткових рішень зверху [7]. Це дозволяє значно економити час, відповідно, і кошти.

Кузьмін О.С. виділяє політику, як один із адміністративних важелів (окрім процедур, правил) при плануванні. Під даним терміном, вчений розуміє «загальне керівництво для дій і прийняття рішень, які полегшують досягнення цілей». Підсумовуючи аналізування літературних джерел, пропонуємо під терміном «політика» розуміти розроблений комплекс засобів (інструментів) та методів для реалізування зовнішньоекономічної стратегії підприємства за найважливішими аспектами цієї діяльності на всіх етапах її здійснення. Політика зовнішньоекономічної діяльності (на відміну від стратегії) повинна формуватися лише за конкретними напрямками зовнішньоекономічної діяльності підприємства (приміром, міжнародних розрахунків), що вимагають забезпечення найефективнішого управління для досягнення головної мети цієї діяльності.

Отже, політика – це можливі рішення, а стратегія – це правило їх прийняття. Реалізування політичних рішень відбувається зверху до низу в організаційній структурі управління підприємством в умовах зовнішньоекономічної діяльності [7].

За І. Ансофом рішення, які часто приймаються в організації (системі управління) доцільно ранжувати за рівнем незнання при їх прийнятті. Першими йдуть постійні робочі процедури, програми (вони діють за умов визначеності або

часткового ризику), наступними є різновиди політики, в тому числі й енергетична (за умов ризику і невизначеності), і на завершення стратегії (за умов неповноти інформації) [7].

Чому актуальною дана проблема є за умов євроінтеграції України. Значний відсоток українського експорту (рис. 1) та імпорту в Україну (рис. 2) із загального обсягу припадає

саме на Європу, лівова частка – на країни Європейського Союзу. Тому формування політики як складової системи управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства надзвичайно важливо здійснювати враховуючи останні тенденції розвитку взаємовідносин України з даними країнами при євро інтеграції української економіки [9].

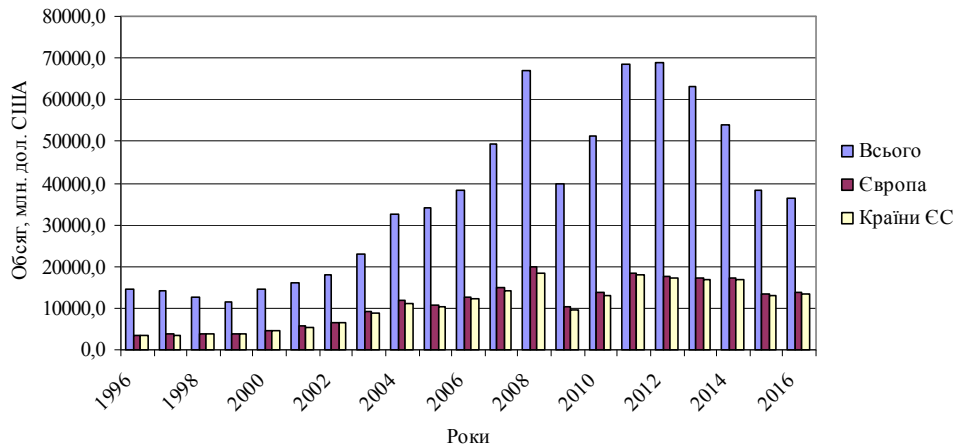

Рис. 1. Динамічна структура експорту товарів за 1996-2016 рр.
Джерело: складено автором за матеріалами [9]

Найпоширенішою виступає саме цінова політика підприємства в умовах зовнішньоекономічної діяльності. Саме ця політика є одним із найважливіших елементів зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Оскільки від рівня цін на товари будуть напряму залежати результати зовнішньоекономічної діяльності підприємства (її ефект, рівень ефективності тощо). Отже, обрана підприємством цінова політика справлятиме тривалий, деколи

просто вирішальний вплив на рівень ефективності роботи на європейському чи світовому ринку. Ціна виступає вирішальним фактором в експортній діяльності українського підприємства. Саме вона визначає економічну доцільність експортної діяльності. Підприємство має виробити, збути товар із вигодою, відшкодувавши власні витрати, отримавши плановий рівень прибутку. А можливим це стає лише при правильному формуванні цінової політики.

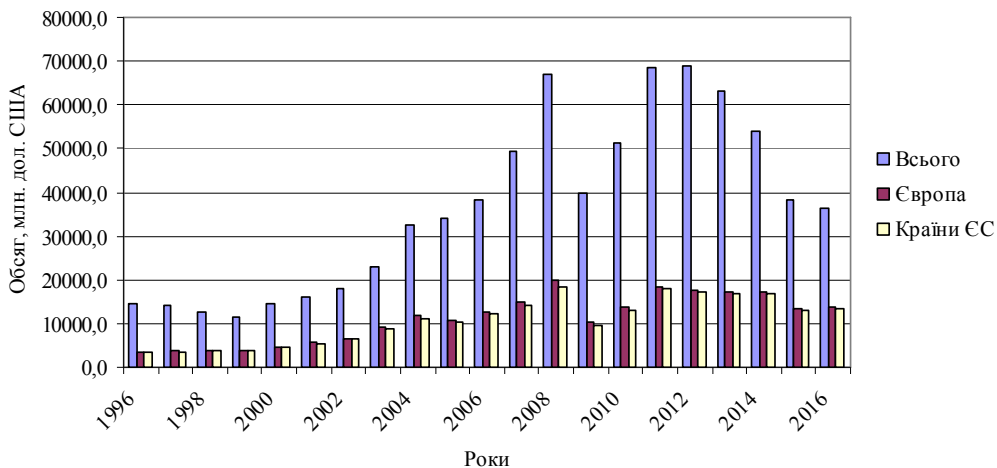

Рис. 2. Динамічна структура імпорту товарів за 1996-2016 рр.
Джерело: складено автором за матеріалами [9]

Формування цінових рішень підприємства на зовнішніх (європейських) ринках перш за все є пов'язаним зі значними труднощами

(встановлення рівня свободи формування ціни для продажу товару (це стосується адміністративного фіксування ціни або ж повної свободи

ціноутворення). Для кожної країни притаманні власні критерії оптимальної ціни (на них впливають рівень витрат, купівельна спроможність населення, соціальна цінність даного товару, а також співвідношення «ціна – якість», походження товару, його імідж тощо).

Ця нова політика повинна формуватися шляхом визначення рівня цін, потенційних можливостей їх зміни в подальшому в залежності від цілей, завдань, що постануть перед підприємством в короткотерміновому плані, в стратегічній перспективі тощо.

При формуванні цінової політики зовнішньоекономічної діяльності необхідним є врахування певних факторів, які можна поділити на певні групи:

- внутрішні (характеризують фінансову ситуацію підприємства, включають рівень витрат, їх структуру, плановий рівень прибутковості, система управління зовнішньоекономічною діяльністю, способи, методи отримання інформації про зовнішній ринок тощо);
- товарні (є актуальними щодо вказаного товару (якість товару, його корисність, стадія життєвого циклу, місце в товарній номенклатурі, монополізування попиту / пропозиції, рівень обслуговування, тощо);
- ринкові (потенційні можливості, ризики зарубіжного (європейського) товарного ринку: платоспроможність його споживачів, рівень інформаційного забезпечення, вплив уряду (контролювання / регулювання рівня цін, наявність державних закупівель тощо);

- рівень витрат на розроблення ринку (адаптування товару, обслуговування, наявні канали розподілення, просування тощо);
- торговельні бар'єри (тарифні та нетарифні);
- зовнішні (взаємодія покупців, продавців даного товару, а саме: цінова політика конкурентів, загалом конкурентне середовище, коливання попиту, пропозиції, заходи щодо державного контролювання, регулювання цін, рівень інфляції, валютно-фінансові чинники, роль «тіньового» ринку тощо).

Ще однією важливою політикою є використання її при настанні ризикових подій. Оскільки на внутрішньому ринку підприємство стикається з певним переліком ризиків, а у зовнішньоекономічній діяльності до нього додаються інші, притаманні саме цій діяльності підприємства.

Саме формування політики сприятиме ефективному управлінню ризиками суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Під управлінням ризиком розуміють процес (систему заходів) впливу на об'єкт з метою пошуку шляхів зменшення його негативних наслідків.

Як показано на рис. 3, спрощена схема політики в системі управління ризиком включає наступні етапи: виявлення, ідентифікування, класифікування ризику; перевірка (встановлення доцільності проведення попередніх етапів; якісне, кількісне аналізування ризиків; опосередковане зниження рівня ризику (регулювання зовнішньоекономічної діяльності не використовуючи безпосередніх заходів щодо подолання ризиків).

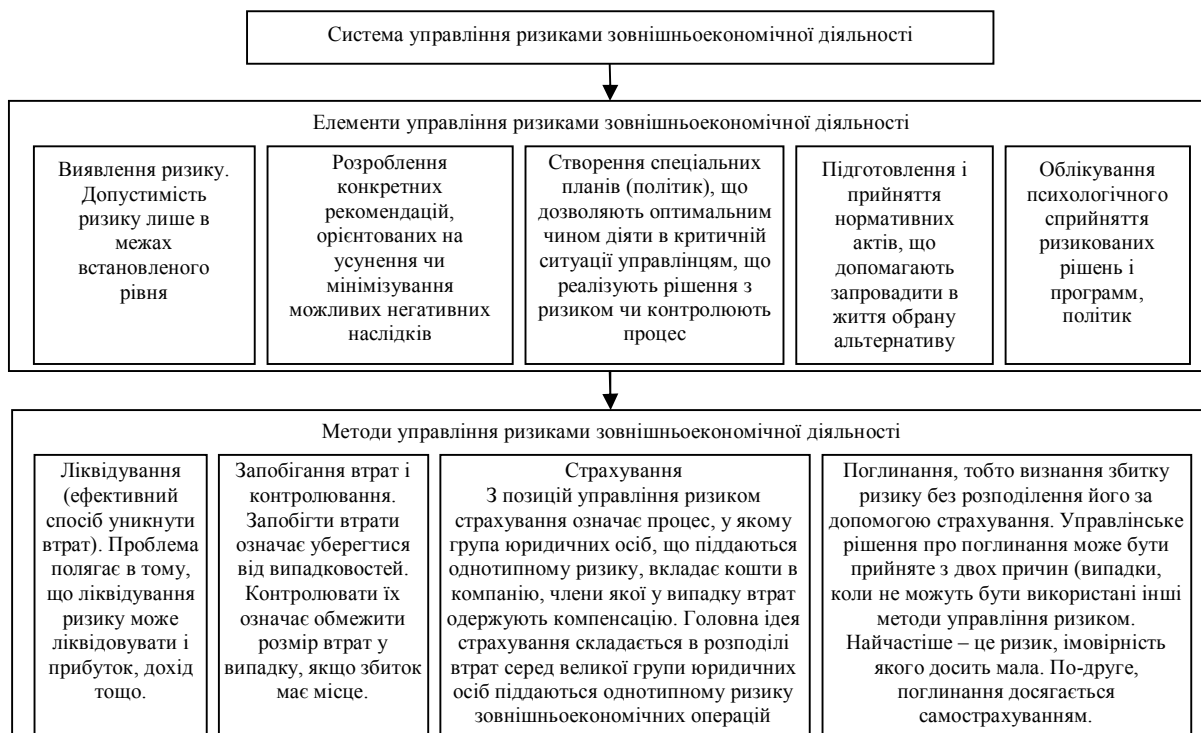

Рис. 3. Пропонована система управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності підприємства

Джерело: власна розробка автора

Планування реагування на певні ризики (для ризиків, що можна уникнути); контролювання щодо визначення необхідності антиризикових заходів; реагування на ризики; використання інструментів зниження ризиків (рис. 3).

До основних способів, які можуть бути «запрограмовані у «політиці» підприємства з метою зниження рівня ризиків виступають наступні: страхування; резервування (самострахування); хеджування; розподілення; диверсифікування; мінімізування; уникнення (відмова від пов'язаної із даним ризиком операції) тощо.

Зазначені способи розрізняються економічним змістом (полягає в передаванні ризику третій особі (при страхуванні, гарантуванні, хеджуванні і розподіленні) або в залишенні його на власному утриманні (при резервуванні, диверсифікуванні, мінімізуванні за рахунок управління активами, пасивами). Розглянемо зміст і призначення вищеперелічених способів управління.

За умов правильного формування політики в системі управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства українського

підприємства відбуватиметься ефективне вирішення проблем у даній сфері (що дозволить зекономити час, кошти на вирішення даних) сприятиме розширенню міжнародної діяльності підприємства, підвищить його імідж і в кінцевому результаті підвищить рівень економічної безпеки.

Висновки

Правильно побудована політика в системі управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства в умовах зовнішньоекономічної діяльності українського підприємства сприятиме ефективному вирішенню проблем у даній сфері (дозволить зекономити час, кошти на їх вирішення) сприятиме розширенню міжнародної діяльності. Подальшим напрямком дослідження повинна виступати функція регулювання зовнішньоекономічної діяльності, яка досить слабо висвітлена в дослідженнях, але відіграє визначальну роль за умови відхилення від стратегічних планів зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Abstract

Entry. Foreign economic activity for the Ukrainian enterprises becomes an important factor them subsequent development in the conditions of euro of integration. Practically not a single industry of the developed countries functions out of sphere of foreign economic activity. The purpose of the article is consideration, analysis of component control system by foreign economic activity of enterprises – politicians. Our research base on the labours of the Ukrainian and foreign scientists, devoted control system by foreign economic activity of enterprises, come forward the methodological. Results: Methodical principles of forming the price policy, politicians of reacting, are considered in this article, on risks in control system by foreign economic activity of enterprises, the role of Euro integration for development of foreign economic activity of the Ukrainian enterprises (effectiveness of signing of Agreement is analyzed about an association with European Union) is analysed, the dynamics of structure of foreign economic activity of enterprises of Ukraine is analyzed. In the article certainly factors which influence on the process of forming politician in control system by foreign economic activity of the Ukrainian enterprises. Discussion: The correct forming of policy of foreign economic activity will help the effective decision of problems.

Список літератури:

1. Стеценко Ж.В. Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні [Електронний ресурс] / Ж.В. Стеценко // Економічний Вісник НГУУ «КПШ». – 2010. – Режим доступу: <http://economy.kpi.ua/uk/node/145>.
2. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 № 959-ХІІ зі змінами від 20.12.2016 N 1792-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/959-12>.
3. Хоменко Т.Ю. Особливості управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства / Хоменко Т.Ю., Погребняк А.Ю. // Збірник наукових праць молодих вчених факультету менеджменту та маркетингу КПШ ім. І.Сікорського «Актуальні проблеми економіки та управління» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/102594>.
4. Оцінка впливу Угоди про асоціацію / ЗВТ між Україною та ЄС на економіку України. Наукова доповідь. За редакцією акад. НАН України Гейця В.М. Київ – 2014. – 102 с.
5. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_012.
6. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011/.

7. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия. – СПб: Питер Ком, 1999. – 416 с. – (Серия «Теория и практика менеджмента»).
8. Шайгородський Ю.Ж. Політика: взаємодія реальності і міфу: [монографія] / Ю.Ж. Шайгородський / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. – К.: Знання України, 2009. – 400 с.
9. Сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
10. Адаптація інструментів управління зовнішньоекономічною діяльністю до євроінтеграційних процесів: Монографія / За ред. В.М. Фомішиної, І.Ю. Вольвач. – Херсон: ХНТУ, 2015. – 280 с.
11. Притула А.І. Роль амортизаційної політики у відтворенні основних засобів промислових підприємств України / А.І. Притула, О.Ю. Шумейко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. №8. – С. 588-593.

References:

1. Stecenko, Z.V. (2010). Derzavne reguluvannya zovnishnoekonomichnoi dijalnosti v Ukraini [Government control of foreign economic activity is in Ukraine]. Ekonomichnyj visnyk NTYY "KPI". Economic Announcer NTYY "KPI". Retrieved from <http://economy.kpi.ua/uk/node/145> [in Ukrainian].
2. Zakon Ukrainy "Pro zovnishnoekonomichnu dijalnist" № 959-XII [A law of Ukraine is "On foreign economic activity" № 959-XII]. [in Ukrainian].
3. Homenko, T.Yu. (2014). Osoblyvosti upravlinnja zovnishnoekonomichnoju dijalnistiu [Features of management of enterprise foreign economic activity]. Zbirnyk naukovykh prac molodyh vchenykh fakultetu managmentu ta marketyngu KPI im. I. Sikorskogo "Aktualni problemy ekonomiky te upravlinnja" – Collection of scientific labours of young scientists of faculty of management and marketing of KPI the name of I. Sikorskogo "Issues of the day of economy and management". Retrieved from <http://ape.fim.kpi.ua/article/view/102594> [in Ukrainian].
4. Gejcia V.M. (Eds.). (2014). Ocinka vplyvu Ugody pro asociaciju / ZVT miz Ukrainoju ta ES na ekonomiku Ukrainy [Estimation of influence of Agreement about an association/ZVT between Ukraine and ES on the economy of Ukraine]. Kyiv [in Ukrainian].
5. Ugoda pro partnerstvo i spivrobotnytctvo miz Ukrainoju i ES ta ich derzavamy (2014). [An agreement is about partnership and collaboration between Ukraine and European Concords and their states-members] Retrieved from http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/998_012 [in Ukrainian].
6. Ugoda pro asociaciju miz Ukrainoju ta ES (2014). [An agreement is about an association between Ukraine, from one side, and by European Union, European concord from atomic energy and their states-members, from other side]. Retrieved from http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011/ [in Ukrainian].
7. Ansoff, I. (1999). Novaja korporativnaja strategija [New corporate strategy]. Sp: Piter Kom [in Ukrainian].
8. Shajgorodskij, Yu. Z. (2009). Polityka: vzajemodija realnosti i mifu [Policy: cooperation of reality and myth]. K. Znannja [in Ukrainian].
9. Sajt Derzavnoi sluzby statystyky [Site of Government service of Ukraine]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
10. Fomishyna, V.M. (2015). Adaptacija insrtumentiv upravlinnja zovnishnoekonomichnoju dijalnistiu do evrointegracijnyh procesiv [Adaptation of instruments of management foreign economic activity is to the eurointegration processes]. Kherson: KHNTU [in Ukrainian].
11. Prytula, A.I., & Shumeyko, O.Yu. (2015). Rol amortyzatsiinoi polityky u vidtvorenni osnovnykh zacobiv promyclovykh pidpriemstv Ukrainy [The role of depreciation policy in the reproduction of fixed assets of industrial enterprises of Ukraine]. Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national problems of Economics, 8, 588-593 [in Ukrainian].

Надано до редакції 12.11.2017

Завербний Андрій Степанович / Andriy S. Zaverbnyj
anzas@i.ua

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Завербний А. С. Проблеми та потенційні можливості формування політики у системі управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств в умовах євроінтеграції [Електронний ресурс] / А. С. Завербний // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2017. – №6 (34). – С. 53-59. – Режим доступу до журн.: <https://economics.opu.ua/files/archive/2017/No6/53.pdf>